

מדיניות סביבתית, כיום, מבוססת על מציאת דרכים למניעתן וצמצומן של השפעות שליליות על הסביבה ולהפחתת דלדול מיותר של משאבים, כאשר הדרך האפקטיבית להטמעת מדיניות סביבתית הינה יצירת חיבור בין סדר היום הסביבתי לבין המנגנונים המפעילים את המשק הכלכלי. התהליך של הטמעת שיקולים סביבתיים כבר החל למעשה הן ברגולציה הכלכלית והפיננסית הקיימת, הן בהסדרת פעולות השוק וכלה בהפעלת אמצעים על מנת להגן ישירות על משאבי הסביבה ולמנוע חשיפה לזיהומים וסיכונים.

אך גישה זו, גם ביישומה המיטבי, יכולה להביא רק לשיפור מצטבר של ביצועים ויעילותם. ההנחה היא כי דפוסי הייצור והצריכה ימשיכו לגדול, כגון: עלייה ברמת ההכנסה והגדלת כוח הקנייה, ולפיכך עולה הצורך במדיניות סביבתית רלוונטית שתאפשר התמודדות מעבר להפנמת העלויות החיצוניות שנוצרות על ידי כשלי שוק. [1] המודלים הקיימים מאפשרים לקובעי המדיניות להעריך את העומסים על המשאבים ולהציע פתרונות כיצד להפחית את עוצמתם ואת טווח השפעתם במרחב. הואיל והגישה מבוססת על חיזוי מגמות קיימות, הרי שהיא מבוססת על הנחת מגמת "עסקים כרגיל" לפיה מנגנוני הפעולה של העתיד יהיו דומים לאלה הפועלים כיום. מצד אחד, גישה זו מאופיינת ברמת אי-וודאות נמוכה יחסית לטווח הקצר, אך מצד שני, היא מאפשרת רק שיפור הדרגתי של המצב הקיים ללא שינוי מבני מהותי. [2]

מדיניות ארוכת טווח, היא גישה שונה, הגורסת שיש צורך בהסתכלות על היעדים אותם מנסים להשיג תוך בחינה האם הנתיב הקיים הוא זה הנכון להוביל להגשמתם. גישה זו דורשת חיזוי לאחור (back casting) ולא חיזוי לעתיד (forecasting) , ועליה להתמודד עם רמה גבוהה של אי-ודאות.

אירועים בתוך ישראל ומחוצה לה, הוכיחו בבירור כי מדיניות ארוכת טווח אינה מאפשרת רמה גבוהה של ודאות. אומנם משתנים מסוימים במודל זה צופנים בחובם רמה גבוהה של ודאות (כגון המגמות הדמוגרפיות המבוססות על שיעורי ילודה ותוחלת חיים). אבל רבים אחרים עשויים להשתנות בהתאם לסדרי עדיפויות מדיניים מבית, ובהתאם למגמות כלכליות-חברתיות וגיאופוליטיות המשפיעות על המדינה, התלויה מאוד בסחר חוץ לשם קיומה הכלכלי.

מהתבוננות בסדר היום הסביבתי הגלובלי, הרי שברור מעל לכל ספק שהמדיניות הנוכחית אינה מסוגלת להתמודד עם הבעיות הנוצרות וכי אפילו המדינות המתקדמות ביותר הצליחו להשיג רק "ניתוק יחסי" [3] של צמיחה כלכלית מהתדרדרות סביבתית. האיחוד האירופי, בתכנית העבודה השביעית שלו (FP7), מחפש דרכים להשגת "ניתוק מוחלט"

[4] , מתוך הבנה שהתייעלות בלבד לא תוביל את העולם ל"מרחב הפעלה בטוח" (safe operating space)

[5]

"תחזית קיימות לישראל 2030" שמה לה למטרה להגדיר מסלולי עתיד - אפשריים אך גם ריאליים - של הסביבה בישראל, ולהוביל לגיבושן של חבילות מדיניות ישימות האמורות להוביל לנתיבים הרצויים.

"תחזית קיימות לישראל 2030" מאפשרת מבט מעבר להתנהלות הקיימת של המערכות הכלכליות והחברתיות בישראל, על מנת להעלות סוגיות פנים וחץ ישראליות היכולות להשפיע על הסביבה. כך למשל היא מעלה את השאלה האם ניתן להמשיך במגמות דפוסי הצריכה, המאפיינים קבוצות הכנסה גבוהה, והאם המשך המגמות הנוכחיות עלול להביא אל מעבר למרחב הפעלה סביבתי בטוח וסביר. היות וצריכה קשורה באופן מובהק בדפוסי התנהגות חברתית וערכים חברתיים, מתעוררות שאלות לגבי האם וכיצד ניתן להשפיע על ערכים ודפוסי צריכה.

ממשל אפקטיבי מחייב גישה אינטגרטיבית שבה כלי מדיניות מופעלים על ידי גופים שונים, כשכולם כאחד נועדו להשגת מטרות משותפות. התחזית רואה את הצורך בבניית דרכי פעולה מלבד אינטגרציה בין כלים שונים, אלא הרכבת חבילות מדיניות שיהיו אפקטיביות וקבילות על שחקנים שונים, שאלמלא שיתוף הפעולה שלהם, ההתערבות לא תשיג את השינויים האסטרטגיים הנדרשים.

[חזרה לדף הבית](#)

[1] , The European Environment – State and Outlook 2010 *SOER2010EEA*.

[2] *Outlook 2050OECD*, 2011 (advanced unedited copy) (טרם פורסם)

[3] *relative decoupling* - קצב העלייה בתמ"ג מהיר מקצב גידול העקה הסביבתית, אך עם זאת קיימת עלייה בעומסים על הסביבה עקב עליה בקצב הייצור וגידול בצריכה.

[4] *absolute decoupling* - קצב העלייה בתמ"ג מואץ, אך העקה הסביבתית פוחתת.

eNatura "A Safe Operating Space for humanity". Rockstrom J. et al(2009). , pp.472-475 [\[5\]](#)